

STÁTNÍ ROZPOČTOVÉ VÝDAJE A DOTACE NA VÝZKUM A VÝVOJ (GBAORD) – METODICKÝ ÚVOD

A. METODIKA STATISTICKÉ ÚLOHY GBAORD

Mezi hlavní úkoly státu v oblasti vědy a technologií, potažmo výzkumu a vývoje, patří zejména tvorba strategie vědní politiky pro střednědobé období. U nás je vědní politika deklarována v pravidelně aktualizovaném dokumentu *Národní politika výzkumu a vývoje*¹, jehož předkladatelem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Pro přípravu koncepce národní politiky výzkumu a vývoje jsou nutné i odpovídající údaje o stavu a vývoji investic a lidských zdrojů ve výzkumu a vývoji. Dodavatelem těchto údajů je právě Český statistický úřad.

Na podporu rozhodování, do jakých oblastí výzkumu a vývoje bude nutno v následujících letech investovat či směřovat státní podporu výzkumu a vývoje, slouží v členských zemích EU po několik desetiletí i statistická úloha GBAORD. Cílem statistické úlohy GBAORD (Government Budget Appropriations or Outlays for R&D by Socio-economic Objectives), nebo-li v českém ekvivalentu státní rozpočtové výdaje a dotace na výzkum a vývoj podle socioekonomických směrů (cílů), je zabezpečení údajů o státní podpoře výzkumu a vývoje plynoucí z veřejných rozpočtů v členění podle socioekonomických směrů.

Legislativní rámec:

Statistická úloha GBAORD je v rámci Evropské unie organizována jako povinné zjišťování na základě legislativního aktu **Nařízení komise (ES) č. 753/2004** ze dne 22. dubna 2004, kterým se provádí rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1608/2003/ES upravující statistiku oblasti vědy a technologií. Zabezpečení údajů GBAORD je pro Českou republiku závazné.

Metodické podklady:

Platná metodika vztahená k této úloze je rozvedena v mezinárodní příručce „Navrhované standardní praxe průzkumů výzkumu a vývoje“ známé pod zkráceným názvem **Frascati manuál** (revize 2002), který vznikl z podnětu OECD. Vlastní číselník kódů socioekonomických směrů (cílů) lze nalézt v klasifikaci **NABS: Nomenklatura pro analýzu a srovnání vědeckých programů a rozpočtů** (rev. 1992, Eurostat 1994).

Koncepce statistické úlohy:

Na rozdíl od jiných statistických šetření prováděných v oblasti výzkumu a vývoje jsou údaje GBAORD založeny na analýze a identifikaci všech částek plynoucích na výzkum a vývoj (dále jen VaV) z veřejných rozpočtů a následném přiřazení kódů socioekonomických cílů. Jedná se tedy o přístup z hlediska poskytovatele finančních prostředků, kterým je v tomto případě stát zastoupený administrativou, a ne o přístup z hlediska jednotky provádějící VaV, jak je tomu například ve statistickém šetření o výzkumu a vývoji (VTR 5-01).

GBAORD zahrnují všechny finanční prostředky poskytnuté z veřejných rozpočtů na podporu VaV, včetně prostředků plynoucích na VaV do zahraničí. Vychází se přitom z výdajů schválených v zákoně o státním rozpočtu pro dané fiskální období (předběžné údaje) a výdajů závěrečného státního účtu pro oblast VaV (konečné údaje). Veřejnými rozpočty jsou v tomto případě míněny státní rozpočet a rozpočty krajů. Státní rozpočet je zahrnut vždy, krajské rozpočty pouze v případě, že jejich příspěvek je významný. Rozpočty na úrovni místní samosprávy, tj. města a obce jsou vyloučeny.

Údaje GBAORD zahrnují běžné i kapitálové výdaje. Striktně je vyloučena veškerá podpora realizovaná prostřednictvím návratných půjček.

Do údajů GBAORD spadají i všeobecné univerzitní fondy (kapitola 10: Všeobecný výzkum na vysokých školách), které jsou pro potřeby této úlohy vymezeny podle užší definice Frascati manuálu jako všechny státní rozpočtové prostředky poskytnuté Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy vysokým školám na podporu VaV.²

Kódy socioekonomických směrů (cílů) jsou přiřazeny na základě kritéria účelu a obsahu VaV programu nebo projektu.

¹ Poslední, aktualizovaný materiál „Národní politika výzkumu a vývoje na léta 2004-2008“ lze nalézt na stránkách Rady vlády pro výzkum a vývoj: <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=5580>.

² V České republice nejsou všeobecné univerzitní fondy definovány. Kapitola 10 tak zahrnuje podle užší definice Frascati manuálu všechny prostředky poskytnuté od MŠMT vysokým školám. Pro kapitulu 10 byl přijat název všeobecný výzkum na vysokých školách, který se používá shodně ve statistickém šetření VTR5-01.

Poskytování údajů:

Údaje GBAORD jsou hlášeny Eurostatu (povinná báze) a OECD (dobrovolně na základě členství) každoročně ve variantách: 1) jako předběžné údaje a 2) jako konečné údaje. Přitom na základě výše zmíněného právního aktu jsou údaje GBAORD poskytnuty Eurostatu jako předběžné (přidělování prostředků z prozatímního státního rozpočtu - fáze schválených finančních prostředků parlamentem na počátku rozpočtového roku) do 6 měsíců od konce rozpočtového (referenčního) roku a definitivní (přidělování prostředků z konečného státního rozpočtu) do 12 měsíců od konce rozpočtového (referenčního) roku.

Hlavní socioekonomické směry (cíle) NABS rev. 1992 jsou následující:

1. Průzkum a využití zdrojů Země
2. Infrastruktura a územní plánování
3. Ochrana životního prostředí
4. Ochrana a zlepšování lidského zdraví
5. Výroba, distribuce a racionální využití energie
6. Zemědělská výroba a technologie
7. Průmyslová výroba a technologie
8. Společenské struktury a vztahy
9. Průzkum a využití kosmu
10. Všeobecný výzkum na vysokých školách
11. Neorientovaný výzkum
12. Ostatní civilní výzkum
13. Obrana